

Porsasyskä

Aiheuttaja:

Mycoplasma hyopneumoniae, solunsisäinen bakteeri, joka elää sikojen hengitysteiden limakalvoilla.

Vakavuus:

Mycoplasma hyopneumoniae aiheuttaa sioille pitkäkestoisen ja oireiltaan vaihtelevan keuhkotulehduksen. Porsasyskän yhteydessä sikojen sairastuvuus on suuri, mutta kuolleisuus jää yleensä pieneksi. Tauti leviää tilalla hitaasti, mutta sairastuvuus nuorissa (< 10 kk) eläimissä on suurta ja kasvun hidastuminen merkittävää. Tartunta altistaa muille keuhkotulehduksille. Oireet viimeisimmässä Suomen tautitapauksissa v. 2017 ja 2025 ovat olleet lieviä, ja tästä syystä tartuntaa on ollut vaikea huomata.

Oireet:

Kuivahko, hakkaava yskä erityisesti rasituksen jälkeen. Epätasainen ja hidastunut kasvu. Tartunta altistaa sian myös muiden mikrobien (kuten *Actinobacillus pleuropneumoniae* ja *Pasteurella multocida*) aiheuttamille keuhkotulehduksille. Yleisoireet, kuten vaikeutunut hengitys, ruokahaluttomuus ja kuume, liittyvät yleensä näihin muiden bakteerien aiheuttamiin jälkitauteihin. Teurastamalla havaitut, lihamaiset muutokset keuhkoissa, erityisesti sydän- ja kärkilohkoissa.

Tautimuodot:

- *Akuutti, uusi tartunta*: Sikalassa, jossa tautia ei ole ennen ollut, porsasyskä leviää kaikkiin ikäryhmiin aiheuttaen aluksi yskää, hengitysvaikeuksia, kuumetta ja kuolleisuuden nousua. Siat sairastuvat tavallisimmin 7–14 vuorokauden kuluessa tartunnan saamisesta, jolloin tyypillisenä oireena on kuivahko yskä. Sikojen ruokahalu voi myös heiketä. Tilalla porsasyskätartuntaan liittyvät oireet kestävät viikoista jopa kuukausiin. Mikäli tilalle syntyy jatkuvasti uusia tartunnalle herkkiä eläimiä, tauti muuttuu tilalla krooniseksi 2–5 kuukaudessa ja oireita voi jatkossa esiintyä säännöllisesti esim. lihasikavaiheessa.
- *Krooninen, jatkuva tartunta*: Ajoittainen kuiva yskä vain tietyissä ikäryhmissä, erityisesti lihasikavaiheessa. Tilalle tulevat uudet eläimet, joilla ei ole vastustuskykyä, sairastuvat voimakkaammin. Oireet voivat olla myös vakavampia. Vanhemmat eläimet ovat usein oireettomia, eikä tilalla välttämättä jatkuvasti esiinny oireita. Tartunta paranee usein itsestään noin kolmen kuukauden kuluessa. Eläimet voivat kuitenkin erittää taudinaiheuttajaa pitkään.

Itämisaika:

Siat sairastuvat tavallisimmin 7–14 vuorokauden kuluessa tartunnan saamisesta. Vaihtelee ainakin viikosta yleensä 10–16 päivään. Tyypillisimmin oireet ilmenevät 2–6 kk ikäisissä porsaissa.

Esiintyvyys:

Maailmalla porsasyskä on erittäin yleinen, mutta Suomessa tauti on lähes kokonaan hävitetty elinkeinon vapaaehtoisin toimin 2000-luvulla. Yksittäisiä tartuntoja esiintyy Suomessa silloin tällöin. Viimeisimmät todetut tapaukset Suomessa ovat vuosilta 2017 ja uusimpana vuodelta 2025.

Leviäminen:

Tilan sisällä tartunta leviää lähikontakteissa esimerkiksi emakosta porsaisiin, karsinassa porsaasta toiseen ja sikalassa karsinasta toiseen. Uudet eläimet saavat tartunnan tullessaan ja ylläpitävät siten tartuntaa. Tartunnan saanut eläin voi erittää mykoplasmoja kirjallisuuden mukaan ainakin 8 kk tartunnan jälkeen.

Tartunta leviää tilalta toiselle erityisesti tartunnan saaneiden nuorien sikojen tai vastikään tartunnan saaneiden sikojen välityksellä. Tila voi saada tartunnan myös, jos tilalla ei ole asianmukaista lastaustilaa ja eläimiä hakevassa kuljetusautossa on porsasyskätartunnan saaneita sikoja. Suora ilmayhteys kuljetusautosta sikalaan lastauksen aikana mahdollistaa tartunnan siirtymisen sikalan eläimiin. Erityisesti kylmällä ja kostealla säällä *Mycoplasma hyopneumoniae* saattaa levitä sikalasta toiseen tuulen mukana jopa muutaman kilometrin päähän.

Riskitekijät:

Välitysporsaiden tuonti useasta eri kasvattamosta.

Diagnoosi:

Porsasyskätartunta osoitetaan vasta-aineiden avulla verinäytteillä mieluiten yskiviltä sioilta. Vasta-ainetutkimusta ei voi tehdä rokotetulle eläimelle (antaa positiivisen tuloksen). Lisätietoja Ruokaviraston verkkosivuilta:

<https://www.ruokavirasto.fi/laboratoriopalvelut/elaintautitutkimukset/naytteenotto-ohjeet/sika/#porsasyska>

Tartunta voidaan todeta myös sikojen sylkinäytteistä. Näiden tutkimus on tehtävä ulkomailla.

Hoito:

Antibioottilääkitys vähentää erittyvien, tarttumiskykyisten mykoplasmojen määrää, mutta eläin voi hoidon jälkeen edelleen jäädä kantajaksi ja tartuttaa muita sikoja. Ennaltaehkäisevänä porsasyskää vastaan on rokote, mutta rokotevasta-aineet estävät taudin todentamisen mykoplasman vasta-aineiden perusteella. Sikavan kansallisen tason pitopaikoissa porsasyskä rokotteiden käyttö on kielletty. Kansallisen tason pitopaikat on saneerattava, jos niissä todetaan porsasyskä.

Vastustus:

Tauti ei kuulu lakisääteisesti vastustettaviin tauteihin, mutta on kuukausittain ilmoitettava muu eläintauti.

Sikavassa kansalliselle tasolle ja erityistasolle kuuluvilta sikaloilta edellytetään porsasyskävapautta. Vapaus osoitetaan liityntävaiheessa vasta-aine-analyysillä 25:n eläimen (tai kaikkien yli 4 kk vanhojen) verinäytteistä. Erityistason sikaloista porsasyskävapaus on osoitettava kerran vuodessa Ruokavirastoon lähetettävillä verinäytteillä.

Porsasyskätartunta voidaan saneerata pois lihasikatilalta tyhjentämällä tila kokonaan eläimistä. Porsastuotantosikalassa saneeraus voidaan tehdä pitämällä porsitustauko, jolloin kolmen viikon ajan tilalla ei ole alle 12 kk ikäisiä sikoja. Näillä vanhemmilla eläimillä tartunta ja mykoplasmojen eritys on jo rajoittunutta. Saneerauksen yhteydessä eläintilat pestään ja desinfioidaan. Porsastuotantosikalan saneerauksen aloituksen ajankohdassa huomioidaan viimeiset eläinostot ja tartunnan levinneisyys.

Mykoplasmat säilyvät huonosti puhtaassa ja kuivassa ympäristössä, joten tilojen perusteellinen pesu ja kuivaus erien välillä vähentää riskiä tartunnan siirtymistä kasvatuserästä toiseen.